

Årsrapport 2022

Forskning och Utveckling

afa
FÖRSÄKRING

Innehåll

Vd har ordet	3
Kunskap som bidrar till bra arbetsmiljö och god hälsa	4
Året som gått	6
Intervju med Ulrika Hektor, ny FoU-chef	8
De bygger bort farliga vibrationer	10
Postdoc: Luftburna virus på arbetsplatser	13
Två nya FoU-program	14
Arbetsmarknadens parter om årets forskning	16
Tre forskarintervjuer	18
Forsknings- och utvecklingsprojekt 2022	21

Afa Försäkring ger trygghet och ekonomiskt stöd under arbetslivet vid sjukdom, arbetsskada, arbetsbrist, dödsfall och föräldraledighet.

Våra försäkringar ingår i kollektivavtalen och 9 av 10 anställda i privat näringsliv, kommuner och regioner är försäkrade hos oss genom jobbet. Det gör vardagen tryggare för både anställda och arbetsgivare och bidrar samtidigt till social och ekonomisk hållbarhet i samhället.

En viktig del av vår verksamhet är att förebygga arbetsskador och ohälsa. Genom att stödja forskning och insatser som främjar god arbetsmiljö och hälsa bidrar vi till ett tryggare och friskare arbetsliv.

Afa Försäkring ägs av Svenskt Näringsliv, LO och PTK.

Vår vision är att alla ska ha en trygg vardag.

Läs mer på afaforsakring.se

Foto: Susanne Kronholm

Forskning som kommer till nytta

Afa Försäkring administrerar kollektivavtalade försäkringar på uppdrag av arbetsmarknadens parter. De olika försäkringarna ger ett ekonomiskt skydd vid sjukdom, arbetsskada, arbetslöshet, dödsfall och föräldraledighet. Vår vision är att alla ska ha en trygg vardag och idag är 9 av 10 anställda försäkrade hos oss.

En viktig del av vårt uppdrag är att bidra till ett friskare arbetsliv. Vi tror att kunskap kan vara en väg dit. Därför finansierar vi forskning inom arbetsmiljö och hälsa. Tanken är att kunskap om arbetsskador och sjukdomar som kommer till praktisk nytta kan minska ohälsan på landets arbetsplatser.

Forskningsprogram om skadligt bruk och artificiell intelligens

2022 betalade vi ut sammanlagt 173 miljoner kronor till nya och pågående forskningsprojekt. Nytt för i år är att vi har delat in den forskning vi finansierar i område arbetsmiljö respektive område hälsa. Våra utlysningar inom området hälsa har fått ett tydligare fokus på arbetsförmåga.

Inom särskilt angelägna områden utlyser vi forsknings- och utvecklingsprogram, FoU-program. Under året utlyste vi programmen Skadligt bruk i arbetslivet och

Arbetsmiljöeffekter vid automatisering, robotisering och nyttjande av artificiell intelligens. Skadligt bruk är ett betydande hälsoproblem som kan leda till försämrad arbetsförmåga. Artificiell intelligens används på allt fler arbetsplatser i Sverige och kunskap saknas om hur det kommer att påverka vår arbetsmiljö. Läs mer om programmen på sidan 14.

I den här rapporten sammanfattar vi FoU-året 2022. Här kan du bland annat läsa om några av de nya forskningsprojekt inom arbetsmiljö och hälsa som vi har finansierat under året. Du kan också läsa kommentarer av våra ägare, arbetsmarknadens parter, om pågående forskning och framtida forskningsbehov.

Trevlig läsning!

Anders Moberg

Verkställande direktör, Afa Försäkring

”2022 betalade vi totalt ut 173 miljoner kronor till nya och pågående forskningsprojekt.”

Foto: Johner

Kunskap som bidrar till bra arbetsmiljö och god hälsa

Varje år finansierar Afa Försäkring forskning och utveckling inom arbetsmiljö och hälsa med cirka 150 miljoner kronor. Genom ökad kunskap som kommer till praktisk nytta kan vi bidra till att förebygga ohälsa i arbetslivet.

Afa försäkring ägs av arbetsmarknadens parter och det är på deras uppdrag vi arbetar för att förebygga arbets-skador och minska antalet sjukskrivningar. Genom vår FoU-verksamhet vill vi medverka till att göra arbetsplatserna så trygga och säkra att ingen ska behöva skada sig eller bli sjuk av sitt arbete.

Forskningsresultat som kommer till praktisk nytta

Afa Försäkring är en av Sveriges största finansörer av arbetsmiljöforskning. Fyra gånger per år tar vi emot ansökningar och idébeskrivningar i utlysningar inom områdena arbetsmiljö och hälsa.

Vår skadedatabas innehåller 15 miljoner försäkringsärenden och ger en aktuell bild av vilka skador och sjukdomar som är vanligast i arbetslivet. Statistiken och vår om-

världsbevakning är två utgångspunkter för vilka forskningsprojekt Afa Försäkring ska stödja.

Beslut om anslag fattas av representanter för våra uppdragsgivare, arbetsmarknadens parter, med stöd av ämnesexperter och sakkunniga. Vi prioriterar forskning som kommer till praktisk nytta för våra målgrupper, det vill säga anställda i privat sektor och kommuner och regioner som via sin arbetsgivare har kollektivavtalade försäkringar. 2022 betalade vi ut totalt 173 miljoner kronor till nya och pågående forskningsprojekt.

Ett kriterium för den forskning vi finansierar är att den ska komma till praktisk nytta i arbetslivet. Avsikten är att forskningsresultaten ska omsättas i praktiken genom arbetsmiljöarbete på arbetsplatserna. Spridning av den kunskap forskningen genererar är därför en viktig del i vårt förebyggande arbete.

FoU-program inom särskilda områden

Inom områden som arbetsmarknadens parter och Afa Försäkring bedömer som särskilt intressanta utlyser vi FoU-program, där flera forskningsprojekt får belysa ett aktuellt område ur olika perspektiv. 2022 pågick fem och utlystes ett program:

- Ett arbetsliv utan hjärt- och kärlsjukdom
- Ung i arbetslivet
- Digitaliseringens effekter på arbetsmiljön inom kommun- och regionsektorn
- Att leva och arbeta med psykisk ohälsa
- Skadligt bruk i arbetslivet
- Arbetsmiljöeffekter vid automatisering, robotisering och nyttjande av artificiell intelligens

Effekterna av covid-19 på arbetsliv och hälsa

2020 satsade vi 100 miljoner kronor på forskning om covid-19 för att bidra med kunskap om dess påverkan på arbetsmiljö, hälsa och ledarskap. Under året har resultat publicerats från de 37 forskningsprojekt som beviljades anslag i denna temautlysning..

2022

Vi anordnade **8** seminarier med temat forskning

7 utlysningar

1 postdoc
2 FoU-program

5 pågående FoU-program

- Att leva och arbeta med psykisk ohälsa
- Ung i arbetslivet
- Digitaliseringens effekter på arbetsmiljön inom kommun- och regionsektorn
- Ett arbetsliv utan hjärt- och kärlsjukdom
- Skadligt bruk i arbetslivet

200 pågående projekt

173 miljoner i utbetalda forskningsanslag

32 slutrapporter

44 nya forskningsprojekt

Projekt pågår på

34 olika universitet/högskolor, forskningsinstitut och universitetssjukhus

4 systematiska kunskapsöversikter

- 1** Fysisk (in)aktivitet i kontorsmiljöer
- 2** Eczema, With focus on Hand Eczema 5 irritant contact dermatitis and prevention
- 3** Röntgen-diagnosticerad handartros i relation till exponering för handöverförda vibrationer
- 4** Dupuytren's sjukdom i relation till exponering för handöverförda vibrationer

8 ANSTÄNDIGA ARBETSVILLKOR OCH EKONOMISK TILLVÄXT

3 GOD HÄLSA OCH VÄLBEFINNANDE

Vårt bidrag till de globala målen för hållbar utveckling.

Separata utlysningar för arbetsmiljö och hälsa

2022 bjöd på både en tydligare indelning av forskning inom arbetsmiljö respektive hälsa och på två nya program-satsningar. Ulrika Hektor, ny chef för Afa Försäkrings FoU-avdelning summerar året som gått och blickar framåt.

– Tidigare har vi i våra utlysningar tagit emot anslagsansökningar inom både arbetsmiljö och hälsa. Nu förtydligar vi att det är två olika spår genom att dela upp utlysningarna i arbetsmiljöforskning och forskning inom hälsa, säger Ulrika Hektor.

– Det handlar främst om att vi vill träffa mer rätt i finansieringen av forskning inom hälsoområdet. Våra utlysningar inom hälsa har nu fått ett tydligare fokus på arbetsför-måga. På så vis hoppas vi få in ansökningar för forskning inom hälsa som kommer till praktisk nytta.

Enklare för forskare att söka anslag

I samband med uppdelningen av forskningsområden har Ulrika Hektor och hennes kollegor sett över själva ansökningsförfarandet.

– Inom ramen för våra utlysningar har forskare tidigare kunnat skicka in antingen en ansökan eller en skiss. För att göra det enklare för forskare erbjuder vi nu möjligheten att skicka in en idébeskrivning istället för en skiss, säger hon.

– Det innebär att man kan skicka in en forskningsidé till oss, utan att lägga så mycket tid på att utveckla den, och få svar på om det är en idé som är relevant för Afa Försäkring.

”För att göra det enklare för forskare erbjuder vi nu möjligheten att skicka in en idébeskrivning.”

Utlysning av program om skadligt bruk och AI

Under året har två nya forsknings- och utvecklingsprogram sett dagens ljus.

– Våren 2022 utlyste vi två nya FoU-program. Ett inom ämnet skadligt bruk i arbetslivet, av exempelvis alkohol eller droger, och ett om hur arbetsmiljön påverkas av det ökande införandet av automatisering, robotisering och artificiell intelligens, säger Ulrika Hektor.

– Programmen pågår i tre år och kommer bland annat ge ny kunskap om hur till exempel alkoholprevention kan användas i arbetslivet och om hur den nya teknik vi ser allt mer av påverkar vår arbetsmiljö.

Vad hoppas du på av FoU-året 2023?

– Vi har mycket spännande framför oss, till exempel slutkonferens för två av våra FoU-program, *Ung i arbetslivet* och *Digitaliseringens effekter på arbetsmiljön inom kommun- och regionsektorn*. Jag ser fram emot att få ta del av programmens resultat, säger Ulrika Hektor.

– För att forskningen vi finansierar ska komma till praktisk nytta på arbetsplatser så samarbetar vi med Prevent och Suntarbetsliv, som både sprider forskningsresultaten och utvecklar verktyg baserade på dem. Vi sprider också kunskap genom att anordna seminarier och 2022 kunde vi fortsatt se att när vi kör dem i hybridform når vi en större publik i hela landet. Det hoppas jag kan bidra till att öka kännedomen om Afa Försäkring som forskningsfinansierare.

”Våra utlysningar inom hälsa har fått ett tydligare fokus på arbetsförmåga.”

De bygger bort farliga vibrationer

Värkande vita fingrar, stickningar och händer som inte lyder. Montörerna på Volvo CE i Arvika var hårt drabbade av vibrations-skador. Men tack vare några eldsjälar och ett forskningsprojekt har trenden vänt och skadorna minskat rejält.

Det är tidig morgon på Volvo Construction Equipments fabrik i Arvika. Montörerna har just klivit på dagens arbetspass vid monteringslinjen. Här tillverkar de hjullastare för allt från skogs- och stålindustrin till lantbruk och avfallsindustrin. Maskinerna är riktigt rejäla, somliga kan väga uppemot 50 ton. Vid varje arbetsstation ligger de verktyg som montörerna använder för att göra sitt jobb. Luft- och batteridrivna mutterdragare och mothållsnycklar används flitigt. Det var också de som skapade stora bekymmer fram till för några år sedan.

– Runt 2015 började vi märka att flera av våra montörer hade smärtor i händerna, vitnande fingrar och problem med stickningar och domningar. Vi försökte kartlägga vad det kunde bero på och gjorde bland annat vibrationsmätningar av de mest använda verktygen, säger dåvarande arbetsmiljösamordnaren Ola Eskilsson, som i dag arbetar med globala arbetsmiljöfrågor på Volvo Group.

Problemet var bara att mätningarna visade att verktygen hamnade gott och väl inom ramen för alla gränsvärden, vilket förstås var förvirrande.

– Vi famlade verkligen i mörkret, men vi såg ju att flera av våra medarbetare hade stora problem som påverkade dem både på arbetet och på fritiden.

För trots att vibrations-skador är den allra vanligaste arbetsskadan i Sverige är okunskapen stor. De drabbade finns inom olika branscher men är överrepresenterade inom industrin och byggbranschen eftersom man där ofta använder maskiner som vibrerar eller slår kraftigt. Det är dessutom inte sällan unga människor som drabbas.

– Det har hänt att jag har skrivit anmälningar på unga personer som bara har jobbat här i ett par års tid. Andra har klarat sig i många år utan skador – vi är alla olika känsliga, men med tanke på hur enkelt det faktiskt är att åtgärda vibrationerna så ska ingen behöva drabbas, säger Martin Andersson, huvudskyddsombud på Volvo CE i Arvika, och den som i dag driver arbetet med vibrations-saneringen i fabriken.

Högfrekventa vibrationer

Det var först när Ola Eskilsson kom i kontakt med forskaren Hans Lindell, som driver projektet Noll vibrationsskador på forskningsinstitutet Rise, som han förstod att det förmodligen var högfrekventa vibrationer som var boven i dramat. De handhållna mutterdragarna som montörerna på Volvo CE använder ger nämligen upphov till just högfrekventa vibrationer som kan skada nerver och muskler i händer och armar. Men dessa vibrationer faller utanför dagens standarder, som bara mäter vibrationer mellan 6 och 1250 Hz. De kan inte ens mätas med de vanliga mätinstrument som används ute på fältet i dag.

– Allt som ligger högre än 1250 Hz räknas bort, eftersom man inte trodde att de vibrationerna var farliga på 1970-talet när standarden togs fram. Dessutom var de svåra att mäta. I dag vet vi bättre, säger Hans Lindell, som har forskat om vibrationer i över 30 år.

Han har tillsammans med sitt team från Rise hjälpt Volvo CE att komma till rätta med problemen genom att göra en ordentlig genomlysning som innefattar allt från grundliga medicinska undersökningar av samtliga montörer, >

Tidigare trodde man att det bara var lågfrekventa vibrationer som skadade, men nu vet man att även de högfrekventa är farliga. Björn Andersson testar nya hjälpmedel.

Vibrations-skador är en av de vanligare arbetsskadorna bland Afa Försäkrings försäkrade. Under 2014–2017 var tre av tio arbetssjukdomar orsakade av just vibrations-skador.

Vanligast är de inom bygg- och anläggningsbranschen samt industrin men de förekommer även inom exempelvis tandläkarbranschen. Skadorna orsakas oftast av arbetsverktyg som bilningsmaskin, mutterdragare, slipmaskin, tigersåg, vinkelslip, borrar-maskin, skruvdragare och slagborr-maskin.

tillsammans med Sahlgrenska universitetssjukhuset, till att bygga om alla farliga verktyg på fabriken. Volvos montörer har blivit referenser i Rises forskningsprojekt och samtidigt har de fått en bättre arbetsmiljö.

– Vi hade tur som kom i kontakt med Hans Lindell och Rise så tidigt i projektet och fick chansen att vara med och utreda och åtgärda problemen. Vi har fått fantastisk hjälp av dem med vår vibrationsanering, säger Martin Andersson.

Till skillnad från mer lågfrekventa vibrationer är de högfrekventa nämligen relativt lätta att få bort med enkla metoder. I Arvika har de med hjälp och råd från Rise klätt in mutterdragare och utvecklat nya mothållsnycklar med ett speciellt vibrationsisolerande polymermaterial som innehåller mikroskopiska små luftbubblor.

– Materialet isolerar verktygens handtag mot vibrationer och dämpar dem så att uppemot 98 procent av alla vibrationer försvinner. Det är fantastiskt, berättar Ola Eskilsson.

När han skulle introducera de modifierade verktygen för montörerna i testgruppen hade han lite fjärilar i magen. För trots allt blev verktygen klumpigare att hålla i med isoleringsmaterialet runt handtagen.

– Jag tänkte att många skulle vara skeptiska men montörerna köpte det rakt av. De älskade de nya verktygen och sa att de var de bästa de hade haft. De var sköna och varma att hålla i och framför allt slapp de vibrationerna.

Vid de första medicinska mätningarna, som utfördes i samarbete med Sahlgrenska universitetssjukhuset, upptäcktes det att tre medarbetare hade så svåra vibrations-skador att de blev tvungna att sluta helt som montörer. I dag jobbar de i stället med att klä in alla mutterdragare och mothållsnycklar med isoleringsmaterialet.

Hittills har Volvo CE sanerat 400–500 verktyg i fabriken och montörerna är fortfarande lika nöjda. En av dem, Björn Andersson, har lyckligtvis klarat sig från allvarigare vibrations-skador trots många år i branschen, men säger att han tidigare kunde känna smärta i händerna efter en arbetsdag.

Verktyg med gummihandtag

– Jag började jobba på Volvo 2006 och då hände det ibland att jag hade ont i händerna efter en dag på jobbet. Men på den tiden var det inget fokus på vibrationer och de skador som kan uppstå så det var inget jag tänkte närmare på. I dag är det helt annorlunda. Nu är jag inte alls lika trött i händerna efter ett arbetspass, säger han och tillägger leende:

– Om något av de nya mothållsverktygen försvinner måste jag snabbt få tag i ett nytt för nu vill jag inte jobba med ett mothåll som inte har det speciella gummihandtaget.

När projektet just hade startat såg de en ökning av antalet anmälda fall med vibrations-skador, vilket förmodligen berodde på en ökad insikt om problematiken, tror Martin Andersson. Men numera skriver han betydligt färre anmälningar än tidigare.

– Fram till för två år sen var det fler, men då var det ju många gamla synder som kom i kapp. Jag hoppas vi förhindrar fler skador nu i och med att vi fått upp ögonen för problemet. Nu vet alla våra medarbetare att det inte är normalt med vita och värkande fingrar.

Text: Karin Cedronius

Foto: Linn Malmén

Publicerad i Afa Försäkrings tidning Trygg på Jobbet 1-2023

Luftburna virus i arbetsmiljöer

Afa Försäkrings postdoc-stöd är avsett att stärka forskningen inom arbetsmiljö och hälsa på längre sikt. Årets stöd på två miljoner kronor tilldelas Malin Alsved, vid Lunds universitet. Hon ska undersöka luftburna virus på arbetsplatser och vad som påverkar deras smittsamhet.

– Det känns jättekul att få postdoc-stödet. Det gör det möjligt att genomföra ett spännande forskningsprojekt, säger Malin Alsved, doktor i aerosolteknik vid Lunds universitet.

– Vi ska studera vilka luftburna virus som finns på arbetsplatser och vilka parametrar som påverkar hur smittsamma de är. Det kan till exempel vara storleken på viruspartiklarna eller inomhusmiljön, som luftfuktighet och temperatur. Tidigare studier har visat att exempelvis influensa och covid-19 är mer smittsamt på vintern när det är kallare, men man har inte kunnat förklara varför det är så.

Mätning av luftburna virus i olika arbetsmiljöer

Malin Alsved har tidigare bland annat forskat på hur coronaviruset smittar via luft. Hon har också undersökt hur aerosolpartiklar med virus uppstår när man andas, pratar eller sjunger. Nu ska hon studera virus och hur de sprids i luften i arbetsmiljöer.

– Vi ska samla prover på vattenreningsverk och i kontorsmiljö för att se vilka luftburna virus som förekommer på olika typer av arbetsplatser. Det finns ganska mycket virus i avloppsvatten och i vattenreningsprocessen bildas aerosoler som kan innehålla virus. Så tanken är att mäta förekomsten och spridningen på en arbetsplats med mycket virus och jämföra resultaten med en arbetsplats där det hypotetiskt finns mindre virus, säger Malin Alsved.

– Sedan ska vi göra laboratoriestudier på rhinovirus, som är ett av våra vanligaste förkylningsvirus. Då kommer vi i att kunna förändra faktorer som luftfuktighet, temperatur och partikelstorlek för att se hur virusets smittsamhet påverkas.

Ett syfte med Afa Försäkrings postdoc-stöd är att forskare ska få möjlighet att utveckla nya forskningskontakter. Malin Alsved kommer att tillbringa en del av postdoc-tiden på Statens arbeidsmiljøinstitutt, STAMI, i Oslo.

Vad hoppas du på av projektet?

– Storleken på viruspartiklar är väldigt intressant eftersom den spelar stor roll för hur partiklarna rör sig i luften och var i luftvägarna de fastnar. Om vi kan förstå lite mer av hur partikelstorleken hänger ihop med smittsamheten kan vi välja rätt förebyggande metod, som luftrenare och andningsmasker, för att förhindra smittan. Så det är vad jag framför allt hoppas på, säger Malin Alsved.

”Vi ska samla prover för att se vilka luftburna virus som förekommer på olika typer av arbetsplatser.”

Foto: Kenneth Ruona

Två nya FoU-program: Teknikens effekter på arbetsmiljön och skadligt bruk i arbetslivet

Nio projekt beviljades medel för att undersöka hur automatisering, robotisering och AI-teknik påverkar vår arbetsmiljö och åtta projekt för att studera hur man kan förebygga skadligt bruk av alkohol och droger.

Arbetsmiljöeffekter vid automatisering, robotisering och nyttjande av artificiell intelligens

Arbetsengagemang vid automatisering, robotisering och AI

Åsa Cajander, Uppsala universitet
Anslag: 5 145 000 kronor

Vem gör vad när arbetsprocesser delvis automatiseras? En empirisk och tvärvetenskaplig studie av hyperautomation och organisatorisk arbetsmiljö

Ida Lindgren, Linköpings universitet
Anslag: 5 382 000 kronor

Hjälp eller Jippie? Robotkollegor i privat sektor

Kristina Palm, Karlstads universitet
Anslag: 2 176 000 kronor

Operatörskompetens i automatiserade och virtuella miljöer

Erik Billing, Högskolan i Skövde
Anslag: 4 796 000 kronor

Digitalt emotionsarbete i äldreomsorgen

Marcus Persson, Linköpings universitet
Anslag: 4 253 000 kronor

Automatiseringen, robotiseringens och AI:s påverkan på arbetsmiljön för markpersonal på flygplatser

Åsa Cajander, Uppsala universitet
Anslag: 4 031 000 kronor

Automatisering eller augmentering? Hur kontorsanställdas arbetsmiljö påverkas av automatiseringsteknologiers utformning och användning

Inti Lammi, Mälardalens universitet
Anslag: 3 396 000 kronor

Vägledning för digital automation och god arbetsmiljö

Maria Åkesson, Högskolan i Halmstad
Anslag: 4 474 000 kronor

Intelligent automatisering av mellanmänniska relationer i Human Resource-arbete

Eva Lindell, Mälardalens universitet
Anslag: 4 768 000 kronor

Skadligt bruk i arbetslivet

Kartläggning, determinanter och konsekvenser av riskbruk i arbetslivet

Emelie Thern, Karolinska Institutet
Anslag: 3 771 000 kronor

Skadligt alkoholbruk bland kvinnor och män i olika branscher: En kartläggning baserad på ett urval av den arbetande befolkningen i Sverige

Susanna Toivanen, Mälardalens universitet
Anslag: 4 600 000 kronor

Universell alkoholprevention på arbetsplatsen: Vad kan vi lära av de goda exemplen?

Kristina Sundqvist, Stockholms universitet
Anslag: 4 700 000 kronor

Skadligt bruk av alkohol och droger bland hälso- och sjukvårdspersonal i Sverige: förekomst, samsjuklighet, riskfaktorer i arbetsmiljö och effekter på patientarbetet

Emma Brulin, Karolinska Institutet
Anslag: 3 929 000 kronor

Chefers individuella och organisatoriska förutsättningar för alkoholprevention på arbetsplatsen

Gunnel Hensing, Göteborgs universitet
Anslag: 3 819 000 kronor

Övergång från måttligt till farligt drickande: riskfaktorer ur ett livsförloppsperspektiv

Katalin Gemes, Karolinska Institutet
Anslag: 1 930 000 kronor

Att förstå spel om pengar i arbetslivet: ett samlat grepp för att förstå hur kultur, policys och negativa effekter samverkar

Jonas Rafi, Stockholms universitet
Anslag: 3 143 000 kronor

Effekter av att införa telefon- och internetbaserat stöd för skadligt bruk av alkohol via företagshälsan

Magnus Johansson, Karolinska Institutet
Anslag: 4 188 000 kronor

Arbetsmarknadens parter om Årets forskning och framtida behov

Catharina Bäck
Svenskt Näringsliv

– Jag skulle vilja lyfta beslutet om FoU-programmet *Arbetsmiljöeffekter vid automatisering, robotisering och nyttjande av artificiell intelligens*. Det tror jag är en viktig pusselbit för att fylla kunskapsluckor och få till en bättre arbetsmiljö. Jag skulle också vilja lyfta programmet *Ung i arbetslivet*, som avslutas i år. Det är en unik satsning på ett område där det inte har funnits mycket forskning som jag tror har varit viktig för att belysa de ungas hälsa på arbetsmarknaden.

Vilka forskningsområden ser du som viktiga den närmaste framtiden?

– Vi vet fortfarande för lite om den vanligaste orsaken till sjukfrånvaro, det vill säga psykisk ohälsa. Så jag tror att vi måste fortsätta fokusera på det området för att se de bakomliggande orsakerna och öka kunskapen om vilka förebyggande och rehabiliterande insatser som är effektiva. Ett annat område som känns väldigt angeläget är den gröna omställningen till en hållbar ekonomi och vad den kan få för konsekvenser för arbetsmiljön.

Magnus Furbring
LO

– Jag skulle vilja lyfta fram ett forskningsprojekt där man har studerat om endoskopisk kirurgi, så kallad tithålskirurgi, kan ersätta öppen kirurgi vid diskbräck och

nervförträngningar i ländryggen. Det är spännande att se om det visar sig att denna operationsmetod kan minska besvär och sjukskrivning för dem som drabbas.

Vilka forskningsområden ser du som viktiga den närmaste framtiden?

– Det finns outforskade fält inom området vibrationsskador som behöver belysas, inte minst med tanke på

att nya typer av batteridrivna maskiner blir vanligare i arbetslivet. Ett annat område man talar om är den gröna omställningen till en ekologiskt hållbar ekonomi och vilka arbetsmiljökonsekvenser den kan få. Det behövs mer forskning inom grön omställning för att vi ska kunna förebygga framtida sjukdom och arbetsskador.

Daniel Gullstrand
PTK

– Jag vill särskilt lyfta programmet *Arbetsmiljöeffekter vid automatisering, robotisering och nyttjande av artificiell intelligens*. Det är ett program med många intressanta projekt som troligtvis

kommer att ge oss kunskap som gör skillnad på arbetsplatserna framöver.

Vilka forskningsområden ser du som viktiga den närmaste framtiden?

– Arbetslivet blir allt längre och i och med det så krävs det att vi har ett arbetsmiljöarbete som gör att fler kan och vill arbeta längre. Det kommer att behövas forskning för att vi ska se framgångsfaktorerna och hur dessa kan användas i praktiken för att fler ska kunna och vilja arbeta längre.

Mats Stenberg
SKR

– Den digitala tekniken bedöms vara den enskilt största förändringsfaktorn i samhället de närmaste tio åren och öppnar för helt nya sätt att organisera

verksamheter och arbetsprocesser. Jag vill lyfta fram vårt treåriga FoU-program *Digitaliseringens effekter på arbetsmiljön inom kommun- och regionsektorn*, där vi ser fram emot spännande och användbara resultat.

Vilka forskningsområden ser du som viktiga den närmaste framtiden?

– Vi behöver ytterligare forskning om arbetsmiljöns positiva effekter för att utveckla främjandeperspektivet. Kompetensförsörjning, åldrande befolkning och ekonomi utgör de största utmaningarna inom välfärden de närmaste åren. Jag ser fram emot vårt kommande program *Friskfaktorer inom kommuner, regioner och kommunala företag*. I det kommer man att kunna undersöka hur organisatoriska förutsättningar påverkar arbetsmiljön och det kommer att resultera i ökad kunskap och tillämpning av friskfaktorer.

Erik Hallenius
Vision/SSR

– Ett forskningsprojekt som gett brett användbara och tankeväckande resultat är det om destruktiva chefer, där passiva chefer framstår som mer problematiska

än direkt destruktiva. Jag hoppas att den som tar del av resultaten också ser att chefens beteende till stor del faller tillbaka på arbetsmiljö och företagskultur. Vi måste lära oss att bädda för bra chefskap med rimliga ansvarsområden och att jobba med beteenden.

Vilka forskningsområden ser du som viktiga den närmaste framtiden?

– 2024 avslutas projektet *Att vara motor, roder eller sänke* om hur nämnder och styrelser påverkar arbetsmiljön i kommuner, regioner och kommunala företag. Det ser jag fram emot. Vi ligger också i startgroparna för ett program där vi kommer efterlysa forskning om organisa-

toriska faktorer som stödjer utveckling av friska arbetsplatser. Inom ramen för det hoppas jag att något projekt, gärna med en tvärvetenskaplig ansats, kommer att följa upp tidigare forskning om genuina försök att skapa friska arbetsplatser.

Alicia Lycke
Värdförbundet

– Att få göra ett bra jobb och utvecklas på ett långsiktigt hållbart sätt är avgörande för många yrkesgrupper och för samhället i stort. Forskningen har

stor betydelse för det förebyggande arbetsmiljöarbetet och för hälsa i arbetslivet. Ett betydelsefullt exempel från året med stor nytta för vården är sammanställningen *Hälsobringande sjukvård*, om resultaten av forskning om bättre psykisk personhälsa och effektivare vård. Den visar på vikten av att inkludera arbetsmiljöarbetet i en verksamhets mål.

Vilka forskningsområden ser du som viktiga den närmaste framtiden?

– Sektorer med samhällsuppdrag är under stor omvandling. Att främja hälsa, utveckla kapacitet och finna nya lösningar att möta framtiden med har kommit i ljuset för många. Kompetensutmaningen som vi är mitt uppe i handlar just om hur resurser ska tas om hand och utvecklas för att främja både hälsa och demokrati. Därför är Afa Försäkrings kommande programsatsning *Friskfaktorer inom kommuner, regioner och kommunala företag* en mycket angelägen satsning.

”Onödiga uppgifter är sådant som skulle kunna förhindras om arbetet var annorlunda organiserat.”

Foto: Henrik Dunér

Ny forskning om hur illegitima arbetsuppgifter påverkar hälsan i kontaktyrken

– Illegitima arbetsuppgifter är uppgifter som man upplever inte ingår i ens yrkesroll och som är antingen onödiga eller oskäliga, säger Constanze Leineweber, docent i psykologi vid Stockholms universitet.

– Onödiga uppgifter är sådant som skulle kunna förhindras om arbetet var annorlunda organiserat, som att man måste lägga in samma information i flera datasystem därför att de inte är kompatibla. Oskäliga uppgifter är sådant som egentligen är någon annans ansvarsområde, till exempel att en sjuksköterska får städa eller att en lärare utför administrativa uppgifter som en sekreterare skulle kunna göra.

Illegitima arbetsuppgifter inom skolan och vården

Constanze Leineweber har tidigare bland annat forskat på relationen mellan arbetsliv och privatliv och på organisatorisk rättvisa. Nu ska hon ta reda på hur vanligt det är att man utför andra uppgifter än de som borde ingå i ens arbete och hur det påverkar hälsan.

– De få studier som har gjorts i Sverige visar att det främst är människonära yrken, som inom skolan och

vården, som drabbas av illegitima arbetsuppgifter. Vi kommer framför allt att fokusera på dessa grupper, men vi är också intresserade av att se om den här typen av arbetsuppgifter förekommer inom andra yrken, säger hon.

– Det har däremot gjorts en hel del studier i Schweiz. Där har man sett att illegitima arbetsuppgifter upplevs som stressande och har negativa hälsoeffekter. De kan till exempel bidra till dålig självskattad hälsa, att man känner sig mindre tillfreds med arbetet och till utmattning.

I projektet analyserar man data om hälsoförhållanden på arbetsmarknaden hämtade från långtidsstudien SLOSH, The Swedish Longitudinal Occupational Survey of Health.

– Jag hoppas att vi ska kunna synliggöra att illegitima arbetsuppgifter är något som förekommer och att vi ska få en uppfattning om inom vilka yrken det är vanligast. Förhoppningsvis kan resultaten ge arbetsgivare möjlighet att förändra arbetsuppgifter som kan anses vara onödiga eller oskäliga. Ofta är nog illegitima arbetsuppgifter förknippade med att arbetsgivare försöker spara pengar, men i längden blir det inte någon besparing om anställda blir sjuka och lämnar arbetet.

”Det skulle vara bra om man kan få till en systematik för arbetsmiljöarbetet som kan omfatta hela branschen.”

Foto: Lena Abrahamsson

Studie kan bidra till bättre organisatorisk och social arbetsmiljö för byggchefer

– De produktionsnära cheferna är arbetsledare i byggindustrin och har ganska tuffa förhållanden. De jobbar mer än 40 timmar i veckan, under stor tidspress och har ett litet socialt stöd eftersom de ofta befinner sig på ett bygge långt ifrån huvudkontoret, säger Jan Johansson, professor i arbetsvetenskap vid Luleå tekniska universitet.

– Samtidigt har de både moraliskt och juridiskt ansvar för sina medarbetares säkerhet, hälsa och välbefinnande. Det är den här situationen vi ska kartlägga, för att se hur byggchefer upplever sin arbetsbelastning och sitt ansvar och hur de under dessa pressade villkor hanterar frågor som rör deras egen och medarbetarnas arbetsmiljö.

Kartläggning av kunskap och utveckling av verktyg

Jan Johansson har tidigare främst forskat på arbetsmiljö och teknikutveckling i gruvbranschen. Nu ska han undersöka byggcheferns organisatoriska och sociala arbetsmiljö.

– Det första steget är att sammanfatta den forskning som finns om byggchefer och deras arbetsmiljö genom en

litteraturstudie. Sedan tänker vi försöka rekonstruera allt som skett i två genomförda byggprojekt utifrån byggcheferns perspektiv. Därefter ska vi göra intervjuer med en större grupp byggchefer för att ta reda på hur de ser på och hanterar sin arbetssituation, säger han.

– Efter att vi har gjort den här kartläggningen tänker vi ta oss an och jobba parallellt med fyra pågående byggprojekt för att se vad det finns för möjligheter att förbättra bygglidarnas vardag.

Resultaten ska sedan sammanfattas i ett verktyg som kan komma till praktisk nytta för byggchefer.

– Jag hoppas att vi ska hitta någon form av arbetsordning eller struktur för hur man kan få med arbetsmiljöfrågor redan i planeringen av ett byggprojekt. Men det skulle vara bra om man kan få till en systematik för arbetsmiljöarbetet som kan omfatta hela branschen. På ett bygge har man i regel underentreprenörer i flera led och alla har sin egen syn på hur man ska jobba med arbetsmiljöfrågor. Och som byggchef har man i uppgift att samordna allt det där.

Forskning om hur arbetsmiljön påverkas när man får en robot som kollega

– Vi ska studera vad som händer när man inför en chatbot, en kollaborativ robot eller en humanoid robot som kollega på arbetsplatser i offentlig och privat sektor, säger Kristina Palm, professor i arbetsvetenskap vid Karlstads universitet.

– Vi är specifikt intresserade av hur robotar med mänskliga uttryck påverkar de anställda och deras arbetsmiljö. Och så vill vi ta reda på hur chefer och HR-personal ser på arbetsmiljö och arbetsmiljöarbete i samband med införande av robotar.

Robotar i kommuner, industrin, handeln och banker

Kristina Palm har tidigare forskat på hur det ökade användandet av bärbara datorer och smarta telefoner i arbetslivet påverkar förekomsten av stress och ohälsa. Nu ska hon undersöka hur arbetsmiljön påverkas när bemanningen på en arbetsplats utökas med en robot.

– De senaste två åren har det gjorts några litteraturstudier som visar att man fortfarande vet ganska lite om hur robotiseringen påverkar den psykosociala arbetsmiljön. I en studie vi själva gör av digitaliseringen i kommunal sektor har vi sett att en robot kan effektivisera arbetet. Men

det har till exempel också visat sig att om en av medarbetarna sedan slutar så är det inte säkert att man anställer någon ersättare, vilket innebär att arbetsbelastningen i slutändan ändå ökar, säger hon.

I projektet planerar man att studera införandet av robotar i bland annat kommuner, industrin, handeln och i banker.

– Vi kommer både att använda ett armband som mäter stress och en kamera som registrerar känslomässiga reaktioner i ögon och ansikte hos deltagarna. Därefter ska vi intervjua personerna och tillsammans med dem titta på den insamlade datan. Då kommer vi att kunna be dem beskriva vad i interaktionen med roboten som framkallade de registrerade känslorna.

– Min största förhoppning är att arbetsgivare ska förstå att när man inför en robot på en arbetsplats så påverkar det arbetsmiljön. Nu hoppas jag såklart att deltagarna i vårt projekt tycker att roboten på deras arbetsplats bidrar med något positivt, men jag tror också att vi kommer att kunna visa att det finns negativa aspekter av robotisering som måste beaktas. Förhoppningsvis kan vi bidra med ökad kunskap om hur man kan införa robotar på en arbetsplats med hänsyn tagen både till effektivitet och arbetsmiljö.

Forsknings- och utvecklings- projekt

2022

Detta ingår inte i mitt arbete! Långsiktiga hälsokonsekvenser av illegitima arbetsuppgifter inom kontaktyrken

Constanze Leineweber, Stockholms universitet
Anslag: 4 000 000 kronor

Illegitima arbetsuppgifter är uppgifter som faller utanför en yrkesrolls arbetsbeskrivning eller sysslor som kunde ha undvikits eller hade varit mindre ansträngande med en annan arbetsorganisation. Uppgifter av det här slaget kan ha negativ inverkan på hälsa och välmående, men idag saknas kunskap om hur de påverkar hälsan och om dess långsiktiga konsekvenser. En studie av illegitima arbetsuppgifter och deras hälsoinverkan kan öka kunskapen om hur vanliga den här typen av sysslor är och hur de påverkar oss.

Stress- och sömnskolor via internet: En kostnadseffektiv, gruppbaserad IKBT för jämlik vård

Maria Nordin, Umeå universitet
Anslag: 4 217 000 kronor

Stress- och sömnproblem kan orsaka såväl depression, ångest och utmattningsproblem som smärta, värk och yrsel. Det är en utmaning för vården att kunna erbjuda en jämlik behandling över hela landet. Resultat från ett tidigare projekt visar att studentledda stress- och sömnskolor har god effekt på både psykiska och fysiska besvär. En studie av stress- och sömnskolor i form av internetbaserad kognitiv beteendeterapi, IKBT, kan göra det möjligt att erbjuda patienter i hela landet en effektiv och ekonomisk behandling i grupp.

Kemikalier på huden – utveckling och validering av provtagningsmetodik för att mäta blandad hudexponering i arbetsmiljön

Klara Midander, IVL Svenska Miljöinstitutet
Anslag: 2 143 000 kronor

I många yrken kommer man i kontakt med hälsofarliga kemikalier och löper risk att utveckla allergi och handeksem. Idag saknas gränsvärden för skadlig exponering via huden och effektiva provtagnings- och analysmetoder för att mäta detta, vilket gör att kunskapen är begränsad om både vad man exponeras för i yrkeslivet och i vilken omfattning. Utveckling av en metod för att mäta hudexponering för flera typer av kemikalier i arbetsmiljöer kan bidra till bättre bedömning av kemiska hälsorisker och att färre drabbas av hudsjukdomar.

AI-baserat beslutsstöd inom smärtrehabilitering

Anna Grimby Ekman, Göteborgs universitet
Anslag: 4 639 000 kronor

Långvarig smärta är ett folkhälsoproblem som kan orsaka nedsatt arbetsförmåga och leda till försämrad livskvalitet för den som drabbas. Smärtan behandlas ofta i så kallade multimodala rehabiliteringsprogram som innefattar fysio-logiska, psykologiska och sociala insatser. De olika insatserna innebär att det är svårt att hitta en enskild metod för utvärdering av behandlingens effekter. Ett beslutsstöd i form av algoritmer baserade på data över multimodalt behandlade patienter kan underlätta valet av behandling vid långvarig smärta och därmed bidra till minskat lidande och förbättrad livskvalitet.

Partikelexponering i arbetslivet, PiA: Olika miljöer men samma risker?

Alexander Hedbrant, Örebro universitet
Anslag: 3 559 000 kronor

Inandning av partiklar som damm, metaller eller nanopartiklar innebär en stor hälsorisk vid många arbetsplatser i industrin. Partiklar kan skada såväl lungor som lever, njure och hjärt- och kärlsystemet. Tidigare studier har främst gett en avgränsad bild av vad i kroppen som påverkas av partikelexponering i vissa arbetsmiljöer. En studie gjord av två forskargrupper med skilda perspektiv kan ge en bredare bild av vilka risker olika ämnen och typer av exponering medför och av exponeringsriskerna i specifika arbetsmiljöer.

Hållbar professionsutveckling – med digitaliserat introduktionsprogram för sjuksköterskor

Margareta Asp, Mälardalens universitet
Anslag: 4 004 000 kronor

Nyexaminerade sjuksköterskor upplever ofta stress och osäkerhet på sin första arbetsplats till följd av hög arbetsbelastning och en känsla av ensamhet i sin nya roll. Studier visar att var femte ny sjuksköterska överväger att lämna yrket. Ett forskningsprojekt visade nyligen att många introduktionsinsatser görs i olika yrken med goda resultat. Utformning och genomförande av ett digitalt utvecklingsprogram för sjuksköterskor baserat på det tidigare projektets resultat kan bidra till att stärka nyexaminerades utveckling av rollklarhet, handlingskraft och social integration och därmed minska upplevelsen av stress.

Chefen som anställd – en studie av de produktionsnära byggchefernas organisatoriska och sociala arbetsmiljö

Jan Johansson, Luleå tekniska universitet
Anslag: 2 932 000 kronor

Som chef på en byggarbetsplats ansvarar den produktionsnära byggchefen både för en komplex byggnadsprocess med många entreprenörer och för byggarbetarnas säkerhet och hälsa. Trots att arbetet är ensamt och innebär en hög risk för stress saknas kunskap om chefens egen arbetsmiljö. Ett verktyg avsett att analysera och underlätta byggchefernas dagliga arbete kan bidra till bättre psykosocial arbetsmiljö för denna yrkesgrupp.

Arbetslivets stillasittande och dess betydelse för blodsockersättning och kognitiv dysfunktion

Patrik Wennberg, Umeå universitet
Anslag: 3 501 000 kronor

Yrken där man arbetar sittande har blivit allt vanligare och idag saknas längre studier av hur det påverkar hälsan. Tidigare forskning visar på sannolika samband mellan stillasittande och kognitiv dysfunktion, som minnesbesvär, men studierna är få. Störd blodsockersättning har en tydlig koppling till nedsatt kognitiv funktion och studier visar att rörelsepåbuds från sittande har en positiv effekt på blodsockret. En långtidsstudie av stillasittande i arbetet kan ge ökad kunskap om dess samband med kognitiv förmåga och blodsockersättning och bidra till förebyggande hälsofrämjande insatser.

OPTIMIST-projektet: Primär prevention av icke-smittsamma sjukdomar – precisionshälsa

Philip von Rosen, Karolinska Institutet
Anslag: 4 035 000 kronor

Icke smittsamma sjukdomar som hjärt-kärlsjukdom, diabetes, cancer och sjukdomar i nervsystem och lungor är ett växande folkhälsoproblem. Förutom tobak, alkohol och ohälsosam kost visar forskning att fysisk inaktivitet ökar risken för den här typen av sjukdomar. Majoriteten av studier inom området baseras på självrapporterade data och ofta utelämnas genetiska och psykosociala faktorer. En studie baserad på objektiva mätmetoder av hur fysisk aktivitet, stillasittande och sömn påverkar risken att utveckla icke smittsamma sjukdomar kan möjliggöra individanpassade åtgärder och bidra till bättre folkhälsa.

Validering av Swespine Dialogstöd – en multicenterstudie

Catharina Parai, Göteborgs universitet
Anslag: 3 500 000 kronor

Varje år opereras tusentals personer för förträngning av nerver i ländryggen eller i halsryggen. Swespines Dialogstöd är ett digitalt verktyg som beräknar resultat för ryggkirurgi. Kunskap saknas om huruvida regelbunden användning av dialogverktyget i vården kan ge fler nöjda patienter och bättre operationsutfall. En studie av verktygets användbarhet i vardagen kan bidra till mer välgrundade beslut om operation, vilket kan leda till bättre operationsresultat, kortare sjukskrivningar och minskat onödigt lidande.

Förbättrat underlag för att förebygga sjukdom hos skiftarbetare – en longitudinell studie

Karin Broberg, Karolinska Institutet
Anslag: 2 994 000 kronor

Skiftarbete är förknippat med en rad sjukdomar som diabetes, cancer och hjärtsjukdom. Det beror sannolikt på att oregelbundna arbetstider och nattarbete rubbar vår biologiska dygnsrytm, vilket påverkar sömn, matvanor och kroppstemperatur och kan leda till ohälsa. Kunskap saknas om sambanden mellan skiftarbete, levnadsvanor och sjukdom. En studie av hur arbete i skift påverkar kroppen över tid och utveckling av ett verktyg för screening av de hälsorisker det medför kan bidra till att förebygga ohälsa vid skiftarbete.

Ny personburen mätmetod för undersökning, riskbedömning och utvärdering av stillasittande och helkroppsvibrationer vid arbete i vibrerande fordon

Pasan Hettiarachchi, Uppsala universitet
Anslag: 930 000 kronor

Förare av maskiner, bussar, lastbilar och truckar tillbringar en stor del av arbetsdagen stillasittande samtidigt som de utsätts för helkroppsvibrationer i fordonen. Vibrationerna gör att de riskerar att drabbas av ryggbesvär och det långvariga sittandet ökar risken för övervikt och hjärt-kärlsjukdom. Det är idag ovanligt att arbetsgivare arbetar systematiskt för att förebygga risker kopplade till helkroppsvibrationer. Vidareutveckling av en mätmetod för fysisk aktivitet så att den även kan mäta vibrationer kan bidra till ökad riskbedömning och minska stillasittande och helkroppsvibrationer i arbetslivet.

Ny modell för att minska riskerna för ohälsa till följd av helkroppsvibrationer och långvarigt stillasittande vid transportarbete i skogsindustrin

Jens Wahlström, Umeå universitet
Anslag: 1 992 000 kronor

Förare av timmerlastbilar tillbringar en stor del av arbetsdagen stillasittande och utsätts samtidigt för helkroppsvibrationer i fordonen. Vibrationerna gör att de riskerar att drabbas av smärta och värk i rygg och nacke och stillasittandet ökar risken för hjärt-kärlsjukdom och diabetes. Arbetsgivaren är skyldig att bedöma dessa risker men idag saknas riktlinjer för hur man kan arbeta systematiskt med att minska dem. Utveckling av en modell för förebyggande arbete kan bidra till att minska riskerna vid stillasittande och helkroppsvibrationer i transportbranschen.

Man får vad man frågar efter! Stöd för kravställning i digital arbetsmiljö i kommunal vård och omsorg

Johanna Persson, Lunds tekniska högskola
Anslag: 3 944 000 kronor

Digitaliseringen inom kommunal vård och omsorg kan stödja arbetet men medför samtidigt nya arbetsmiljöutmaningar, som dålig kognitiv ergonomi för vårdpersonalen som använder de digitala systemen. Ett skäl till att användbarhet och arbetsmiljö inte prioriteras när nya system inhandlas kan vara att det saknas verktyg för kravställning och utvärdering. Framtagande av riktlinjer för kravformulering och upphandling och stöd för utvärdering av nya systems användbarhet kan bidra till bättre digital arbetsmiljö i vården.

Friska företag – en kvantitativ uppföljning av projektet hälsa och framtid

Fredrik Molin, Uppsala universitet
Anslag: 925 000 kronor

Sjukskrivningssiffrorna i Sverige är trots en minskning de senaste åren fortfarande höga och den psykiska ohälsan ökar. Ett tidigare forskningsprojekt visade att företag med låga sjuktal finns i många branscher. Fortfarande saknas kunskap om vilka organisatoriska faktorer som är hälsofrämjande. En uppföljande studie kan bidra med kunskap om vad som kännetecknar de företag som identifierades som friska i det tidigare projektet och ge en bild av hur de anställdas sjukfrånvaro förändrats över tid.

Robot som kollega – hjälp eller jippi?

Kristina Palm, Karlstads universitet
Anslag: 4 322 000 kronor

Det blir allt vanligare i arbetslivet att införa robotar för att effektivisera produktionen och minska arbetsbelastningen för anställda. Idag finns *chatbot*tar som svarar på frågor och kollaborativa robotar som samarbetar med människor och maskiner. Humanioda robotar har dessutom utseende som påminner om människans och kan kommunicera med oss. En studie av robotiseringens påverkan på psykosocial arbetsmiljö och arbetsmiljöarbete i privat och offentlig sektor kan ge ökad kunskap om hur den nya tekniken kan införas på ett sätt som främjar medarbetares hälsa och välmående.

Hög förekomst av kärl- och nervskador inom tandvården trots låg vibrationsexponering

Lars Gerhardsson, Sahlgrenska universitetssjukhuset
Anslag: 4 095 000 kronor

Tandvårdspersonal drabbas ofta av kärl- och nervrelaterade besvär trots att deras exponering för vibrationer ligger inom Arbetsmiljöverkets rekommendationer. Samtidigt vibrerar tandborrar, filar och slipmaskiner med höga frekvenser som inte fångas upp av dagens mätstandard. En studie av exponering för vibrationer inom tandvården kan ge ökad kunskap om orsaken till skadorna och visa på skillnader i hur de drabbas olika yrkesgrupper respektive kvinnor och män.

Skolledares arbetsmiljö del 2: Fördjupande undersökningar av rektorers organisatoriska förutsättningar för ett hållbart skolledarskap

Roger Persson, Lunds universitet
Anslag: 4 522 000 kronor

Rektorer i skola och förskola ansvarar för både elevers och lärares arbetsmiljö. Samtidigt har de själva hög arbetsbelastning och uppger att arbetet försvåras av bristande resurser och konflikter mellan administrativa och verksamhetsutvecklande uppgifter. Enligt ett föregående forskningsprojekt tycks detta bero på rektorernas egen arbetsmiljö. En fördjupad studie av deras organisatoriska och sociala arbetsmiljö kan ge ökad kunskap och bidra till ett hållbart ledarskap i en bättre skola.

Riskfaktorer för spridning av luftvägsvirus vid arbetsplatser

Jakob Löndahl, Lunds tekniska högskola
Anslag: 5 690 000 kronor

Luftburna virus drabbar vårdpersonal både i kontakten med smittade patienter och med patienter som vårdas för annat. Kunskap saknas om varför vissa virus sprids mer än andra och om hur de påverkas av temperatur och luftfuktighet. En studie av hur virus sprids inom olika typer av vård och i skiftande klimat kan ge ny kunskap och bidra till att minska risken för smitta via luft på arbetsplatser.

Säkert tillsammans – integrerad säkerhetskultur i skogsindustrin

Pia Ulvenblad, Högskolan i Halmstad
Anslag: 2 289 000 kronor

Skogsnäringen är en av de branscher som det senaste decenniet haft flest arbetsolyckor med dödlig utgång. Arbetsmiljöverkets analyser visar att dödsolyckor i arbetet ofta beror på en kombination av avvikelser från arbetsrutiner och bristande säkerhetsåtgärder. Ett utvecklingsprojekt i samarbete med skogsindustriföretag med fokus på lärande och beteendebaserad säkerhet kan bidra till bättre säkerhetskultur i branschen och minska risken för allvarliga olyckor.

Ny ryggkirurgisk operationsmetod i ländryggen ger kortare sjukskrivning och bättre hälsa

Adad Baranto, Göteborgs universitet
Anslag: 479 000 kronor

Diskbräck och nervförträngning i ländryggen, spinal stenosis, är två av de ryggsjukdomar som oftast behöver opereras. I flera andra länder har endoskopisk kirurgi, så kallad titthålskirurgi, ersatt öppen kirurgi vid ryggoperationer. En studie av resultat och komplikationer vid endoskopisk ryggkirurgi i Sverige kan ge svar på om denna metod kan vara säkrare, billigare och leda till snabbare återhämtning än traditionell kirurgi.

Lärares gränslösa föräldrakontakter – hur en arbetsmiljörisk i lärares arbete kan hanteras och avgränsas

Eva Klope, Linnéuniversitetet
Anslag: 3 531 000 kronor

Med skolans avreglering och dagens digitala kommunikation har föräldrars krav ökat på att lärare ska engagera sig i deras barn och finnas tillgängliga även efter arbetstid. Tidigare studier visar att lärare ofta upplever föräldrakontakten som stressande och att den kan utgöra en hälsorisk. En studie av föräldrars krav och av hur lärare förhåller sig till dessa kan ge ökad kunskap om hur kontakten med föräldrar kan hanteras och bidra till att förebygga arbetsrelaterad ohälsa i skolan.

Varför lämnar barnmorskor sitt arbete? Nationell prospektiv kohortstudie för att identifiera arbetsmiljöfaktorer som predicerar arbetsbyte

Anna Dencker, Göteborgs universitet
Anslag: 3 153 000 kronor

Sveriges regioner har på senare år fått svårare att rekrytera barnmorskor när allt fler i yrkesgruppen väljer att byta bana. En tidigare studie visar att barnmorskor upplever sitt arbete som meningsfullt, samtidigt som många uppger att de saknar inflytande över den höga arbetsbelastningen. En uppföljande studie av faktorer i arbetsmiljön som leder till valet att byta yrke kan bidra till bättre arbetsvillkor och minskad personalomsättning i förlossningsvården.

Guide till förebyggande av vibrationsskador genom effektivare återkoppling från medicinska kontroller baserad på vetenskap och beprövad erfarenhet

Tohr Nilsson, Region Västernorrland
Anslag: 1 589 000 kronor

Enligt Arbetsmiljöverkets föreskrifter ska anställda som exponeras för hand-arm-vibrationer som kan vara skadliga erbjudas medicinsk kontroll. Det gör det möjligt att tidigt upptäcka en skada och att förebygga att andra med samma arbetsuppgifter skadas. Idag saknas en rekommendation för hur resultaten ska återkopplas till den anställde och till arbetsgivaren för att ge så god effekt som möjligt. En sammanställning av kunskap om återkoppling av hälso-data och framtagande av en guide kan bidra till att effektivisera och stärka det vibrationsförebyggande arbetet.

Från cell- och flexkontor till hybridkontor: hur påverkas arbetsmiljö, hälsa och produktivitet?

Viktoria Wahlström, Umeå universitet
Anslag: 3 988 000 kronor

Efter det ökade distansarbetet under pandemin försöker många arbetsgivare nu hitta hybrida lösningar där de anställda kan fördela arbetstiden mellan arbetsplatsen och hemmet. Det saknas kunskap om vilka effekter hybrida arbetssätt får på arbetsmiljön. En studie av hur hybridarbete i en kommun har påverkat arbetsmiljö, hälsa och produktivitet kan ge ökad kunskap om för- respektive nackdelar med detta nya organisationssätt.

Kontaktallergi av acceleratorfria skyddshandskar inom sjukvård – identifiera och förstå allergiframkallande ämnen

Kathrin Zeller, Lunds tekniska högskola
Anslag: 1 380 000 kronor

Acceleratorer är kemiska ämnen som används till exempel vid tillverkning av latexhandskar som kan vara allergiframkallande. För att undvika handeksem använder man i allt fler branscher istället så kallade acceleratorfria skyddshandskar. De senaste årens ökning av eksem i olika yrken tyder på att även denna typ handskar kan orsaka kontaktallergi. En studie av vilka kemikalier i acceleratorfria gummihandskar som kan orsaka allergiska reaktioner kan öka kunskapen om dessa ämnen och bidra till bättre screeningmetoder och minskat lidande för personer med kontaktallergi.

